

УДК 343.982

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В. М. Шевчук, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, старший науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінального процесу, криміналістики та судоустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

Постановка проблеми. Оптимізація та підвищення ефективності слідчої діяльності зумовлюються складним комплексом чинників, серед яких вагомим значення набувають належне науково-технічне забезпечення, своєчасне теоретичне осмислення нових напрямів удосконалення слідчої діяльності та оновлення існуючих криміналістичних досліджень з урахуванням сучасних потреб практики. Тому в умовах реформування кримінального процесуального законодавства та структурно-функціональної перебудови системи органів досудового розслідування особливої уваги потребує проблематика розробки нових та вдосконалення існуючих методів науково-технічного забезпечення розслідування злочинів, а також формування чітких рекомендацій з їх запровадження в практичну діяльність.

Водночас вивчення, аналіз та подальше опрацювання результатів сучасних наукових досліджень цієї проблематики свідчать, що на сьогодні в криміналістиці недостатньо приділяється уваги аналізу теоретичних положень науково-технічного забезпечення слідчої

діяльності, зокрема пошуку напрямів оптимізації діяльності органів досудового розслідування в протидії злочинності за рахунок упровадження досягнень науково-технічного прогресу. Наукового розроблення потребують проблеми використання окремих теоретичних концепцій у практичній діяльності слідчих, зокрема системно-діяльнісного, евристичного та технологічного підходів, які потребують більш інтенсивного впровадження в практичну діяльність слідчих підрозділів. Особливої актуальності набувають проблеми вдосконалення науково-технічного забезпечення слідчої діяльності, які пов'язані із розробленням новітніх інформаційних технологій та впровадженням їх у практику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розроблення теоретико-прикладних засад науково-технічного забезпечення слідчої діяльності внесли відомі вчені-криміналісти: В. П. Бахін, Р. С. Белкін, П. Д. Біленчук, В. Г. Гончаренко, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, Є. П. Іщенко, Н. І. Клименко, В. О. Коновалова, В. К. Лисиченко, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, М. В. Салтевський, В. В. Тищенко, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков та ін. Разом із тим існує ряд теоретичних та практичних проблем науково-технічного забезпечення слідчої діяльності, які залишаються нерозробленими або належать до дискусійних. Крім того, простежуються тенденції відставання теоретичних розробок від практики застосування новітніх інформаційних технологій, науково-технічних засобів, можливостей удосконалення вже існуючих методів, засобів і методик їх застосування в досудовому розслідуванні, спрямованих на оптимізацію слідчої діяльності. Викладене й визначило вибір теми дослідження та дозволило віднести розглядувані проблеми до актуальних.

Метою статті є дослідження питань удосконалення науково-технічного забезпечення слідчої діяльності, які пов'язані із розробленням новітніх інформаційних технологій та упровадженням їх у практику. Створення та запропонування модуля «Тактичні операції» сприятиме вдосконаленню інформаційно-технологічного програмного комплексу «Автоматизоване робоче місце слідчого “Інсайт”», розширить межі реалізації в практичній діяльності слідчого сучасних інноваційних проектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із найбільш перспективних напрямів оптимізації слідчої діяльності є застосування автоматизованих інформаційних систем, створення різноманітних програмно-технічних продуктів, спрямованих на підвищення ефективності розкриття, розслідування та профілактику злочинів. Запровадження й поширення такого роду інформаційних систем у першу чергу спрямовано на оптимізацію роботи слідчого, уніфікацію й автоматизацію документообігу, збереження документів. Серед таких проектів особливе місце посідає розроблення й використання системи «Автоматизоване робоче місце слідчого» (далі – АРМ слідчого), головним завданням якої є забезпечення підтримки в прийнятті рішень. До структури АРМ слідчого входять інформаційно-довідкові, інформаційно-пошукові й інформаційно-консультаційні системи [9, с. 125–128]. Застосування такого АРМ слідчого дає йому можливість використовувати інформацію: 1) нормативну, що міститься в кримінально-правовому і процесуальному законах, а також в інших нормативно-правових актах; 2) методичну, зосереджену в спеціальній літературі, що містить рекомендації з розслідування окремих видів злочинів; 3) доказову, яка надходить із процесуальних джерел і містить необхідні відомості про обставини розслідуваного злочину; 4) оперативну, що міститься в непроцесуальних джерелах; 5) довідкову, яка охоплює відомості про слідчу дільницю, район, область, а також певну інформацію про організацію й підприємства, правоохоронні органи, експертні установи тощо [3, с. 361].

Такого роду системи надають суб'єкту розслідування безліч переваг у виконанні його професійних функцій. Зокрема, істотно скорочують часові витрати слідчого на пошук необхідної інформації, значно мінімізують помилки. Вони оптимізують його роботу в цілому, підвищують її якість і тим самим сприяють виробленню і прийняттю своєчасних, обґрунтованих і найбільш раціональних рішень у ході розслідування злочинів. У зв'язку із цим, на нашу думку, подальше вивчення й розроблення такого АРМ слідчого, яке буде відповідати сучасним умовам всього процесу розслідування злочинів, убачається актуальним і необхідним. Основним призначенням програмного забезпечення АРМ слідчого повинна виступати

ти комплексна автоматизація діяльності слідчих органів, а головна мета його розробки, створення й використання полягає в наданні інформаційної підтримки слідчим при виконанні ними своїх функціональних обов'язків [2, с. 114–116].

АРМ слідчого можна визначити як сукупність інформаційно-програмно-технічних засобів, що надають слідчому підтримку в прийнятті рішень у процесі розслідування злочинів, автоматизують інформаційне забезпечення його процесуальної діяльності. Структура АРМ слідчого передбачає наявність таких систем: а) технічних засобів, що складаються із засобів обчислювальної, комунікаційної, організаційної техніки й технічних засобів спеціального призначення; б) програмних засобів, що складаються із системного (загального) і прикладного (спеціального) програмного забезпечення; в) техніко-криміналістичного, методичного й тактичного забезпечення; г) загальних і спеціальних інформаційно-довідкових баз знань та ін. Так, система технічних засобів АРМ слідчого складається з комп'ютера з периферійним обладнанням і відповідним програмним забезпеченням та комплексу техніко-криміналістичних засобів виявлення, дослідження й фіксації доказової інформації. Загальне програмне забезпечення «керує» роботою комп'ютера та його окремих частин, прикладне (спеціальне) – використовують для вирішення окремих завдань [8, с. 194–202].

Завдання АРМ слідчого охоплюють: 1) пошуки криміналістично значущої інформації з метою розкриття, розслідування й попередження злочинів; 2) формування й ведення баз даних, які містять різні відомості про події, осіб та організації, а також іншу необхідну інформацію, що стосується розслідуваних злочинів; 3) підвищення об'єктивності криміналістично значущої інформації, що міститься в базах даних; 4) налагодження єдиної технології обліку й накопичення слідчої інформації; 5) інформаційне забезпечення ведення кримінальних проваджень (пошуки необхідної інформації за різними критеріями й умовами, що вводяться слідчим, у взаємозалежних банках даних, а також видача відібраної інформації); 6) забезпечення захисту від несанкціонованого доступу та схоронності інформації; 7) постійне поповнення і своєчасне відновлення

інформаційних фондів користувачів; 8) максимальне спрощення процедури введення документів у базу даних (у тому числі і з паперових носіїв) з одночасною перевіркою й установкою зв'язків і залежностей між об'єктами, що вводяться, і вже занесеними об'єктами обліку; 9) проведення аналітичної роботи з виявлення прихованих зв'язків і залежностей, а також виявлення ланцюжків злочинних дій і подій по розслідуваних кримінальних провадженнях.

Серед функцій АРМ слідчого виокремлюють: 1) оргтехнічну, яка дозволяє: а) здійснювати планування розслідування по кримінальних справах, що перебувають у провадженні одного слідчого; б) найбільш оптимально розподілити навантаження слідчого протягом робочого дня, а також на перспективу; в) забезпечувати контроль за строками розслідування кримінальних проваджень. Виконання цієї функції відповідає підсистема АРМ слідчого «Поточний контроль». Крім того, оргтехнічна функція забезпечується також підсистемою «Документи», що містить зразки процесуальних документів, а також докази по кримінальних провадженнях; 2) довідкову, яка містить інформацію про: а) попереднє дослідження слідів злочину; б) методики розслідування; в) види експертиз; г) іншу додаткову інформацію, необхідність у якій може виникнути. Виконання цієї функції забезпечує підсистема «Довідка»; 3) контролюючу, що забезпечує автоматичну кваліфікацію злочинів і перевірку доказовості обставин, які підлягають установленню в процесі розслідування. За реалізацію цієї функції відповідає підсистема «Контроль за якістю розслідування»; 4) консультативну, що забезпечує слідчого програмами розслідування і алгоритмами дій у відповідних ситуаціях, рекомендаціями з тактики проведення окремих слідчих дій, відомостями з криміналістичних характеристик, системами типових версій та ін.; 5) пошукову, що надає можливість оперативного відшукування необхідної для розслідування інформації як довідкового, так і доказового значення за рахунок підключення АРМ до регіональної і єдиної відомчої інформаційної мережі.

Сьогодні науковцями-розробниками пропонуються різні модифікації АРМ слідчого. На окрему увагу заслуговує структура системи «Автоматизоване робоче місце слідчого "Розслідування"» [4,

с. 22–23], яка складається із сукупності елементів окремих криміналістичних методик розслідування конкретних видів злочинів (криміналістичних характеристик, типових слідчих ситуацій, типових слідчих версій). Система дозволяє автоматизувати процес складання (оформлення) процесуальних та інших документів, провести аналіз матеріалів кримінального провадження, їх систематизувати, здійснити пошуки й зіставлення епізодів, прізвищ, кличок, дат тощо.

Разом із тим, незважаючи на безсумнівні переваги впровадження зазначених систем АРМ у практику діяльності слідчого, при їх створенні і застосуванні мають місце певні складнощі та недоліки, про які зазначається у спеціальній літературі [5; 6, с. 63–65; 1, с. 98–100]. Указані недоліки певною мірою враховані при розробленні програмно-інформаційної системи «АРМ слідчого “Інсайт”», до структури якої входять такі 12 блоків: «Законодавство» – нормативно-правові акти, які регулюють діяльність слідчого; «Документ» – зразки процесуальних документів; «Слідчі дії» – процесуальна регламентація й тактика слідчих дій, зразки планів і схем місця події й умовні позначення об’єктів; «Науково-технічні засоби» – техніко-криміналістичне забезпечення органів досудового слідства; «Судові експертизи» – підготовка матеріалів для призначення судових експертиз і типові запитання; «Слідча практика»; «Криміналістичні методики» – методики розслідування окремих видів злочинів; «Навчання» – програми-тренажери, тести для перевірки рівня знань з криміналістики; навчальні відеофільми; «Словник термінів» – словник термінів з криміналістики, «Бібліографія»; «Правоохоронні органи й експертні установи» – основні відомості й адреси; «додаткова корисна інформація». Головне завдання цієї системи – забезпечення підтримки прийняття рішень [10, с. 252–264]. «АРМ слідчого “Інсайт”» розміщено в мережі Інтернет.

Створенню програмно-інформаційної системи «АРМ слідчого “Інсайт”» передували підготовка окремих модулів у вигляді баз знань та інформаційно-пошукових систем і побудова детального алгоритму, за яким у подальшому програмістами складався спеціальний програмний продукт, який і забезпечив роботу цього алгоритму в сучасних інформаційних системах. Автори-розробники – науковці лабораторії «Використання сучасних досягнень науки

й техніки у боротьбі зі злочинністю» Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України на підставі дослідження всього процесу створення інформаційних технологій для правоохоронних органів (у тому числі АРМ) та їх певних етапів виокремили ряд принципів, на яких ґрунтується запропонована система, а саме: 1) відповідність алгоритму, що є фундаментом для створення певної інформаційної технології; 2) модульність і системність (підсистеми створюють у вигляді окремих модулів за функціональним призначенням, які можуть використовуватися як самостійно, так і в комплексі); 3) адаптованість до сучасних операційних систем та інших програмних продуктів; 4) можливість переведення на іншу мову програмування (в тому числі на мову наступних поколінь); 5) простота у використанні й надійність, що дозволяє слідчому, який має навички користувача ПЕОМ середнього рівня, без сторонньої допомоги використовувати АРМ слідчого.

Системне і спеціальне програмне забезпечення «АРМ слідчого “Інсайт”» дозволяє слідчому додатково створювати власні бази даних, складати процесуальні документи і звіти (у тому числі з використанням графічного матеріалу), будувати плани і схеми, моделювати об’єкти і події, дуже швидко здійснювати запити й пошуки відомостей щодо окремих осіб, об’єктів і подій, досліджувати аудіо-й відеозаписи, фотознімки, графічні об’єкти та ін. [8, с. 194–202].

Незважаючи на достатньо позитивний досвід інформатизації слідчої діяльності останнім часом, необхідно констатувати нагальну потребу в подальшому вдосконаленні розроблених інформаційних систем і створенні належних умов для їхньої успішної реалізації. Виходячи з того, що «АРМ слідчого – це система відкритого типу, що дає можливість включати в базу даних нові відомості й коригувати існуючі» [11, с. 288–299], вважаємо за доцільне доповнити програмно-інформаційну систему «АРМ слідчого “Інсайт”» окремим модулем «Тактичні операції», передбачивши його в блоці «Криміналістичні методики». До того ж доцільним є створення АРМ судді, передбачивши в його структурі модуль «Тактичні операції». На підтримку викладеної пропозиції можна навести позитивні приклади щодо створення алгоритмізованих типових моделей ряду

тактичних операцій, окремі з яких уведені в пам'ять ЕОМ («Виявлення», «Атрибуція трупа», «Викриття», «Контрольна закупівля», «Розшук» та ін.) [12, с. 49].

На нашу думку, модуль «Тактичні операції» має складатися з двох рівнів, компонентів: 1) загальні тактичні операції, які можна застосовувати при розслідуванні будь-якого злочину: «Установлення способу вчинення кримінального правопорушення», «Установлення особи злочинця», «Установлення мотивів учинення злочину», «Установлення місця і часу вчинення кримінального правопорушення», «Установлення співучасників злочинця», «Затримання злочинця на місці злочину», «Розшук особи, яка зникла з місця події і переховується від слідства», «Перевірка алібі підозрюваного», «Установлення свідків», «Перевірка обмови», «Нейтралізація протидії розслідуванню з боку зацікавлених осіб» та ін.; 2) предметні тактичні операції, що провадяться при розслідуванні окремих видів злочинів. Так, приміром, при розслідуванні службових злочинів у митній сфері залежно від проміжних (локальних) завдань на початковому етапі можна виокремити такі тактичні операції: «Затримання злочинця на місці вчинення злочину з речовим доказом», «Викриття вимагання неправомірної вигоди за добровільною заявою особи, яка його дає», «Викриття неналежного проведення митного огляду службовою особою внутрішнього митного органу», «Викриття незаконного випуску у вільний обіг посадовою особою внутрішньої митниці товарів без митного оформлення», «Установлення й викриття незаконного випуску товарів зі складів тимчасового зберігання»; «Установлення й викриття фіктивного знищення товарів», «Установлення та викриття незаконного митного оформлення, вчиненого шляхом використання фіктивних сертифікатів на товари», «Виявлення зв'язків організованої злочинної групи», «Викриття злочинця», «Документ», «Контрольована поставка наркотиків» та ін. [7, с. 18–24].

Тактичні операції ситуативно зумовлені, тому слід урахувати слідчі ситуації, що виникають у процесі розслідування службових злочинів у митній сфері. Залежно від обсягу і змісту даних, що послужили підставою для початку кримінального провадження, а також інформації про злочинця пропонуються три найбільш типові

слідчі ситуації початкового етапу розслідування: а) існують достатні дані про вчинення службового злочину в митних органах, відома особа, яка його вчинила; б) відомо, що вчинено службовий злочин у митних органах, але особа, яка його вчинила, невідома або інформація про неї обмежена; в) відомо, що вчинено службовий злочин у митних органах, є відомості про злочинця, але той зник з місця події. Стосовно вказаних слідчих ситуацій пропонують відповідні за змістом і специфікою тактичні операції.

При розробленні тактичних операцій стосовно розслідування окремих видів злочинів, їх апробації на практиці відповідну інформацію необхідно надавати до бази даних реєстратору, який і буде вносити запропоновані тактичні операції до модуля «Тактичні операції» в окремі криміналістичні методики з урахуванням таких елементів: а) етапи розслідування, б) слідчі ситуації, в) проміжні тактичні завдання, г) зміст тактичної операції, д) особи, які взаємодіють при проведенні тактичної операції, е) план тактичної операції. У запропонованій системі мають розміщуватися розроблені, апробовані на практиці тактичні операції. У даному разі йдеться не про науковий пошук або розроблені «навчальні продукти» криміналістики, а про апробовані та рекомендовані до практичного використання доробки, які адаптовані до практичних цілей слідчої діяльності.

Висновки. Дослідження, здійснене в межах цієї статті, дозволяє зробити висновки про те, що науково-технічне забезпечення слідчої діяльності як складова частина криміналістичного забезпечення має важливе значення для оптимізації діяльності органів досудового розслідування в протидії злочинності за рахунок упровадження досягнень науково-технічного прогресу. У зв'язку з цим особливо актуальними є питання розроблення новітніх інформаційних технологій, науково-технічних засобів, пропонування нових та удосконалення вже існуючих способів, методів і методик їх застосування. Упровадження сучасних інформаційних технологій у слідчу діяльність тісно пов'язане з використанням автоматизованих інформаційних систем. Зазначені системи забезпечують підтримку прийняття рішень та активізацію мисленнєвої і інтелектуальної діяльності слідчого щодо висунення та перевірки слідчих версій й обрання оптимальних систем слідчих (розшукових) та негласних слідчих

(розшукових) дій з вирішення слідчих ситуацій, розв'язання тактичних завдань і т. д., тобто сприяють раціоналізації слідчої діяльності та підвищенню ефективності досудового розслідування. Тому, з нашої точки зору, створення модуля «Тактичні операції» сприятиме вдосконаленню інформаційно-технологічного програмного комплексу «АРМ слідчого “Інсайт”», розширить межі реалізації в практичній діяльності слідчого сучасних інноваційних проєктів, послужить належним підґрунтям у прийнятті рішень відповідно до ситуацій розслідування окремих видів злочинів, зменшить імовірність допущення ним помилок, збільшить ефективність його праці, оптимізує таку діяльність.

Перелік літератури

1. Белов О. А. Принципы информационного обеспечения раскрытия и расследования преступлений. *Вестн. криминалистики*. М., 2006. Вып. 3 (19). С. 98–100.
2. Водянова Н. Б. Основы планирования и программирования следственной деятельности: монография. М.: Юрлитинформ, 2010. С. 114–116.
3. Караханьян А. К. Проблемы компьютеризации расследования. *Актуальные проблемы борьбы с преступностью*: материалы респ. науч.-практ. конф., 14–15 мая 1992 г. Екатеринбург, 1992. С. 361–363.
4. Криминалистика: учебник / А. Ф. Вольнский, Т. В. Аверьянова, И. Л. Александров и др.; под ред. А. Ф. Вольнского. М.: Закон и право: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. 468 с.
5. Пацкевич А. П. Использование новейших технологий в работе следственных подразделений. *Юрист-онлайн*: электрон. юрид. журн., 2005. URL: <http://www.shkolny.com/ispolzovanie-noveyshih-tehnology-v-rabote-sledstvennyih-podrazdeleniy> (дата звернення: 02.11.2007).
6. Разумовская Е. А. Назначение и возможности программного комплекса «Автоматизированное рабочее место следователя». *Криминалисть*. 2008. № 1. С. 63–65.
7. Шевчук В. М. Проблеми тактичних операцій під час розслідування службових злочинів у митних органах. *Митна справа*. 2003. № 3. С. 18–24.
8. Шепітько В. Ю. Інформаційні технології в криміналістиці та слідчій діяльності. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Харків, 2010. Вип. 19. С. 194–202.

9. Шепитько В. Ю. Проблемы разработки, внедрения и использования инноваций в следственной деятельности. *Использование современных информационных технологий в правоохранительной деятельности и региональные проблемы информационной безопасности*: материалы междунар. науч.-практ. конф. Калининград: Калининград. юрид. ин-т МВД России, 2006. Вып. 7, ч. 1. С. 125–128.

10. Шепитько В. Ю. Роль інформаційних технологій в підвищенні якості слідчої діяльності. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Харків: Кроссруод, 2009. Вип. 17. С. 252–264.

11. Шепитько В. Ю. Роль інформаційних технологій у підвищенні якості слідчої діяльності. Теоретичні основи забезпечення якості кримінального законодавства та правозастосовчої діяльності у сфері боротьби зі злочинністю в Україні: монографія / за заг. ред. В. І. Борисова, В. С. Зеленецького. Харків: Право, 2011. С. 288–299.

12. Якушин С. Ю. Криминалистическая тактика: вопросы теории и практики: учеб. пособие. Казань: Казан. гос. ун-т, 2010. 178 с.

Транслітерація переліку літератури

1. Belov, O. A. (2006). Principy informacionnogo obespechenija raskrytija i rassledovanija prestuplenij [Principles of information provision of crimes detection and investigation]. *Vestnik kriminalistiki – Bulletin of Criminalistics*, 3 (19), 98–100. Moscow: Spark [in Russian].

2. Vodjanova, N. B. (2010) *Osnovy planirovanija i programirovanija sledstvennoj dejatel'nosti: monografija [Basis of planning and programming of investigative activities: monograph]*. Moscow: Jurlitinform [in Russian].

3. Karahan'jan, A. K. (1992). Problemy komp'juterizacii rassledovanija [Problems of investigation computerizing]. Proceedings from The urgent problems of crime combating '92: *Respublikanskaja nauchno-prakticheskaja konferencija (14–15 maja 1992 goda) – Republican Scientific and Practical Conference* (pp. 361–363). Ekaterinburg [in Russian].

4. Volynskij, A. F., Aver'janova T. V., Aleksandrov I. L. et al. (1999). *Kriminalistika: uchebnik [Criminalistics: textbook]*. A. F. Volynskij (Ed.) Moscow: Zakon i pravo, JuNITI–DANA [in Russian].

5. Packedvich, A. P. (2005). Ispol'zovanie novejsih tehnologij v rabote sledstvennyh podrazdelenij [Using the newest technologies in the work of investigative forces]. *Jurist-onlajn: Elektronnyj juridicheskij zhurnal – Lawer-online: Electronic juridical journal* [in Russian].

6. Razumovskaja, E. A. (2008). Naznachenie i vozmozhnosti programmogo kompleksa «Avtomatizirovanoe rabochee mesto sledovatelja» [Appropriation

and possibilities of the complex IT system «Automated official place of investigator»]. *Kriminalist – Criminalist, 1*, 63–65 [in Russian].

7. Shevchuk, V. M. (2003). Problemy taktychnykh operatsij pid chas rozsliduvannya sluzhbovykh zlochyniv u mytnykh orhanakh [The problems of tactical operations on investigation of official crimes in customs agencies]. *Mytna sprava – Customs, 3*, 18–24 [in Ukrainian].

8. Shepit'ko, V. Yu., Avdieieva, H. K. (2010). Informatsijni tekhnolohii v kryminalistytsi ta slidchij diial'nosti [The information technologies in criminalistics and investigation activities]. *Pytannia borot'by zi zlochynnistiu: zb. nauk. pr. – Issues of crime prevention: collection of scientific papers, 19*, 194–202. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

9. Shepit'ko, V. Ju. (2006). Problemy razrabotki, vnedrenija i ispol'zovanija innovacij v sledstvennoj dejatel'nosti [Problems of development, implementation and usage of innovations in investigation activities].]. Proceedings from The usage of modern information technologies in law-enforcement activity and regional problems of the information security '06: Materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii – *International Scientific and Practical Conference*. Kaliningrad: Kaliningradskij jurid. in-t MVD Rossii, 7 (part 1), 125–128 [in Russian].

10. Shepit'ko, V. Yu., Bilous, V. V., Keryk, L. I. (2009). Rol' informatsijnykh tekhnolohij v pidvyschenni yakosti slidchoi diial'nosti [The role of the information technologies in the refinement of investigation activities]. *Pytannia borot'by zi zlochynnistiu: zb. nauk. pr. – Issues of crime prevention: collection of scientific papers, 17*, 252–264. Kharkiv: Krossroud [in Ukrainian].

11. Shepit'ko, V. Yu., Bilous, V. V. (2011). The role of the information technologies in the refinement of investigation of activities. *Theoretical basis of quality assurance of criminal legislation and law-enforcement activity in the sphere of crime prevention in Ukraine: monograph*. V. I. Borysov, V. S. Zelenets'kyj (Ed.); Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

12. Jakushin, S. Ju. (2010). *Kriminalisticheskaja taktika: voprosy teorii i praktiki: ucheb. posobie* [Criminalistics tactics: issues of theory and practice: textbook]. Kazan?: Kazan. gos. un-t [in Russian].

Шевчук В. М. Проблеми вдосконалення науково-технічного забезпечення слідчої діяльності

У статті досліджуються проблеми вдосконалення науково-технічного забезпечення слідчої діяльності, які пов'язані із розробленням новітніх інформаційних технологій та впровадженням їх у практику. Обґрунтовується, що одним із найбільш перспективних напрямів оптимізації слідчої діяльності є створення та

застосування автоматизованих інформаційних систем, спрямованих на підвищення ефективності розкриття, розслідування та профілактику злочинів. Запровадження й поширення такого роду інформаційних систем у першу чергу спрямовано на оптимізацію роботи слідчого, уніфікацію й автоматизацію документообігу, збереження документів. Серед таких проектів особливе місце посідає розроблена й використана система «Автоматизоване робоче місце слідчого».

Запропоновано доповнити програмно-інформаційну систему «АРМ слідчого "Інсайт"» окремим модулем «Тактичні операції», передбачивши його у блоці «Криміналістичні методики». Модуль «Тактичні операції» має складатися з двох рівнів, компонентів: 1) загальні тактичні операції, які можна застосовувати при розслідуванні будь-якого злочину; 2) предметні тактичні операції, що провадяться при розслідуванні окремих видів злочинів. Створення та запропоновання модуля «Тактичні операції» сприятимуть вдосконаленню інформаційно-технологічного програмного комплексу «АРМ слідчого "Інсайт"», розширять межі реалізації в практичній діяльності слідчого сучасних інноваційних проектів.

При розробленні тактичних операцій стосовно розслідування окремих видів злочинів, їх апробації на практиці відповідну інформацію необхідно вносити до модуля «Тактичні операції» в окремі криміналістичні методики з урахуванням таких елементів: а) етапи розслідування; б) слідчі ситуації; в) проміжні тактичні завдання; г) зміст тактичної операції; д) особи, які взаємодіють при проведенні тактичної операції; е) план тактичної операції. У запропонованій системі мають розміщуватися розроблені, апробовані на практиці тактичні операції. У даному разі йдеться не про науковий пошук або розроблені «навчальні продукти» криміналістики, а про апробовані та рекомендовані до практичного використання доробки, адаптовані до практичних цілей слідчої діяльності.

Ключові слова: науково-технічне забезпечення, слідча діяльність, інформаційні технології, тактичні операції, АРМ слідчого, оптимізація розслідування.

Шевчук В. М. Проблемы усовершенствования научно-технического обеспечения следственной деятельности

В статье исследуются проблемы усовершенствования научно-технического обеспечения следственной деятельности, связанные с разработкой новейших информационных технологий и внедрением их в практику. Обосновывается, что одним из наиболее перспективных направлений оптимизации следственной деятельности является создание и применение автоматизированных информационных систем, направленных на повышение эффективности раскрытия, расследования и профилактики преступлений. Внедрение и распространение такого рода информационных систем в первую очередь направлено на оптимизацию работы следователя, унификацию и автоматизацию документооборота, хранения документов. Среди таких проектов особое место занимает разработка и использование системы «Автоматизированное рабочее место следователя».

Программно-информационную систему «АРМ следователя "Инсайт"» предложено дополнить отдельным модулем «Тактические операции», предусмотрев его в блоке «Криміналістическіе методики». Модуль «Тактические операции»

должен состоять из двух уровней, компонентов: 1) общие тактические операции, которые можно применять при расследовании любого преступления; 2) предметные тактические операции, проводимые при расследовании отдельных видов преступлений. Создание и дальнейшее использование модуля «Тактические операции» будут способствовать совершенствованию информационно-технологического программного комплекса «АРМ следователя “Инсайт”», расширят возможности реализации в практической деятельности следователя современных инновационных проектов.

При разработке тактических операций по расследованию отдельных видов преступлений, их апробации на практике соответствующую информацию необходимо вносить в модуль «Тактические операции» в отдельные криминалистические методики с учетом следующих элементов: а) этапы расследования; б) следственные ситуации; в) промежуточные тактические задачи; г) содержание тактической операции; д) лица, взаимодействующие при проведении тактической операции; е) план тактической операции. В предлагаемой системе должны размещаться разработанные, апробированные на практике тактические операции. В данном случае речь идет не о научном поиске или разработке «учебных продуктов» криминалистики, а об апробированных и рекомендованных к практическому использованию разработках, адаптированных к практическим целям следственной деятельности.

Ключевые слова: научно-техническое обеспечение, следственная деятельность, информационные технологии, тактические операции, АРМ следователя, оптимизация расследования.

Shevchuk V. M. Problems of scientific and technical support's improvement of investigative activity

The problems of improvement of scientific and technical support investigation activities associated with the development of new information technologies and their introduction into practice. One of the most promising areas of investigative activity optimization is the use of automated information systems, creating a variety of software and hardware products designed to improve the efficiency of detection, investigation and prevention of crime. The introduction and spread of this kind of information systems, primarily aimed at optimizing the investigator, unify and automate workflow, saving documents. Among these projects special place is the development and use of «workstations investigator».

A complement of software and information system «ARM investigator» Insight «specific modulus» tactical operation, providing it in the block «Criminalistic techniques». Module «tactical operation» should consist of two levels of components: 1) general tactical operations that can be used in the investigation of any crime; 2) subject tactical operations that are carried out in the investigation of certain types of crimes. Creating and proposing module «tactical operation» will contribute to the improvement of information technology software system «ARM investigator» Insight expand the boundaries of implementation in practice of modern investigative innovative projects.

When developing tactical operations concerning the investigation of certain crimes and their testing in practice, relevant information necessary to make the proposed tactical operations module «tactical operation» in some forensic techniques with the following elements: a) stages of the investigation; b) investigating the situation; c) the intermediate tactical tasks; d) maintenance of tactical operations; e) persons who interact during tactical operations; f) plan tactical operations. In the proposed system are placed developed, tested in practice tactical operations. This case is not about scientific research or designed «training products» criminology, and the approved and recommended for practical use handling, adapted for practical purposes investigative activities.

Key words: *scientific and technical support, investigative activity, information technology, tactical operations, ARM investigator, optimization investigations.*

Рекомендовано до опублікування на засіданні відділу дослідження проблем кримінального процесу, криміналістики та судоустрою НДІ ВПЗ імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (протокол № 3 від 17.04.2017 р.).